

Landskap: *Skåne* Upptecknare: *Anna-Lisa Karlsson*
 Härad: *Torna* Berättare: *August Lilja, Plättervägen, f.d. Lund*
 Socken: *Ö. Törn, Lunde* Berättarens yrke: *f.d. smed*
 Uppteckningsår: *1965* Född år *1883* i *Gärds-Köpinge*

Uppteckning av om Ö. Törn efter ornum. fråge-
 lista.
 (Smeden) s. 1-4.

Smedjan

1.

ACC. N:R **M. 16754:/.**

**FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND**

Jag kom till Ö. Torn den 14 juni 1926. Där arbetade jag som smed.
— Först arrenderade jag smedjan men köpte den sedan 1932-1933. Jag fick betala arrende till två bönder, Ö. Torn⁹ och Ö. Torn 11. Tomt och hus friköpte jag så småningom.

Jag började gå i lära när jag var 14 år hos Rosenberg i Gärdesköping. Lärning gick man så i tre år och under denna tid fick jag sammanlagt 100 kr. och mat och logi. Arbetsdagen började halv sju och slutade klockan sju på kvällen. En smedja hade i regel två lärningar och en gesäll anställd och sedan dessutom smedmästare själv. Sen blev jag gesäll och kom till Ällsjö en halv mil från Kristianstad. Som gesäll fick jag 10 kronor i veckan plus kost och logi.

Innan jag kom till Ö. Torn tjänstgjorde jag på en hel del andra ställen bl.a. Ringelekors, Viby, Vittskövle och Kristianstad. 1926 kom jag alltså till Ö. Torn och övertog smedjan. Jag hade en gesäll och en lärpojke anställda. Gesällen hade 23 kronor i veckan och logi men inte kost.

Jag var alltså egen företagare, och hade alla bönderna här omkring som kunder. De kom också resande hit från Ladugårdsmarken och Odarslöv. Jag arbetade också för Torna härads vägkassa.

Det fanns en smedja i byn också, men Olanders smedja är den äldsta. Tyvärr kan jag inte säga hur gammal den är men minst 150 år, tror jag.

ACC. N:R M. 16754:2.

2.
FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Vi skodde hästar och lagade allt som hörde till lantbruket, tillverkade vagnar och redskap. För större redskap for man till stan. Inget jordbruk hörde till smedjan.

Kunderna hade fått misstroende mot smedjan, när förre smeden hade den, men det försvann så småningom, och snart hade jag full sysselsättning året om. Till vägkassan gjorde jag mycket arbete bl. a. snöplogar, vagnar och redskap.

En smed skulle vara tusenkonstnär. Att jag arbetat i verkstad gjorde, att jag kunde det mesta.

I Ö. Torn hade ingen gård egen smed, och bönderna gjorde inget smidesarbete själva.

Ofta fick dom som kom hit med arbete själva hjälpa till, om de ville eller om det var bråttom med arbetet.

Gesäller och lärpojkar, som kom från landet, ansågs vara de bästa. Ofta kom dom från små gårdar. Jag slutade med smedjan 1956, och sista gesällen jag hade var min egen son, men han ville inte övertaga smedjan. Min far var knekt och snickare och gjorde litet av varje.

Jag umgicks inte med bönderna, och deltog inte i deras gillan. Vi smeder umgicks mest med varandra.

Vi ansågs som mycket mångkunniga, och på landet var smeden den som

ACC. N:R M. 16754:3.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

man gick med allt till.

Smedjan bestod av en boningslänga på 6 rum och kök, en smideslänga och ett skostall. I skostallet gjorde vi vagnar och skodde hästar. Vi eldade med smideskol. Man använde fläkt och underbläster.

Inte kan jag sitta här och beskriva arbetet, redskapen och tillvägagångssättet här inte. Det skulle ta alldeles för lång tid.

Till smedjan hade alla ärende, och där satte sig gärna kunderna ner och pratade bort en stund.

Några sägner om övernaturliga väsen i smedjan har jag inte hört, men däremot skulle alltid det nya året smidas in i smedjan. Det gjorde jag varje nyår.

Smidesjärnet köpte jag huvudsakligen hos Jönssons järnaffär i Lund men även hos Larssons i Eslöv. Jag köpte det alltid själv aldrig kunden. Järnet kunde fås i olika dimensioner. Skrot köptes upp av skrotkrämare, men man drog nytta av det skrot man kunde. På sista tiden användes också andra metaller exempelvis järnplåt och galvaniserad aluminium. Kol köptes också hos järnhandlarna.

För utom att laga redskap gjorde vi slädar, kälkar och fjädervagnar. Bönderna beställde dem hos oss. Jag gjorde också harvar, åder och reparerade plogar. Smälningar gjorde liar, så det befattade vi oss aldrig med. Hov-

ACC. N:R M. 16754:4.

slageri hade vi mycket och man gjorde till alla som ville. Mycket kunde göras om vintern, som var den lindrigaste tiden. Vi slipade alla våra produkter själva.

Smeden gjorde själv arbetet och tände och skötte elden själv.

Hästarna skoddes i skostallet. Hästens ben lyftes upp, den gamla skon togs bort och ny sko lades på. Ägarn till hästen höll själv upp hästens ben. Inga andra anordningar användes. Hästskorna gjordes i Hofors och såldes till oss.

I bland brändes smedens namn in i produkterna, som färdigställdes.

Att vara lärpojke och gesäll var aldrig svårt för mej. Nu blir ingen smed längre, för allt görs fabriksmässigt. Gårdarna sköter sina reparationer själva tack vare yrkeskunnigt anställt folk, som sköter maskinerna. Smederna försvinner. Jag har tre pojkar och endast en är smed. Smedens yrke var i regel släktbundet, men nu är det slut med det också.

4.
FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND